

Datum: 2023-08-23
Vår ref: Anders Persson

Er ref:
Boverket dnr 2215/2021, 31/2022, 2478/2023,
3295/2022 samt 3680/2021

Boverket
remiss@boverket.se

Innovationsföretagens remissvar avseende Boverkets förslag till föreskrifter med diarienummer 2215/2021, 31/2022, 2478/2023, 3295/2022 samt 3680/2021

Innovationsföretagen tackar för möjligheten att lämna remissyttrande på ovan nämnda förslag till föreskrifter. Innovationsföretagens synpunkter lämnas på en övergripande generell nivå och gemensamt för flera remisser. Innovationsföretagens svar berör hur väl Boverket lyckats uppfylla målet med den regelmodell som tagits fram samt inkomna synpunkter från medlemsföretag.

Innovationsföretagen är bransch- och arbetsgivarorganisationen för arkitekt- och ingenjörföretag. Vi samlar 850 företag med cirka 40.000 medarbetare i en bransch som skapar innovativ design för smarta samhällen.

Svaret gäller följande remisser:

2215/2021 - "Boverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om bärförmåga, stadga och beständighet i byggnader m.m."

31/2022 - "Boverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om säkerhet i händelse av brand i byggnader"

2478/2023 - "Boverkets förslag till föreskrifter om bostädernas lämplighet för sitt ändamål"

3295/2022 - "Boverkets förslag till föreskrifter om krav på tomter m.m."

3680/2021 - "Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader"

Innovationsföretagen har informerat medlemsföretag och de experter som aktivt har varit delaktiga i utvecklingsarbetet att inkomma med egna remissvar. Och därmed ges tillfälle att lämna synpunkter på detaljnivå, att föreslå förändringar eller att peka på eventuella konsekvenser en specifik regelutformning kan få. Innovationsföretagen har även informerat om Boverkets informationstillfällen samt bjudit in till gemensam remissgenomgång för att fånga upp medlemmarnas synpunkter.

Inledning

Den nya regelverksmodellen innebär omfattande förändringar för sektorns aktörer. Minskad detaljreglering innebär en strukturell omställning för sektorn. Det kommer krävas investeringar från det offentliga för att få detta att fungera. Det finns idag en stor oro kring otydligheter och olika tolkning av regelverket som kan leda till sämre kvalitet och ökande kostnader för samhället. Boverket behöver återkoppla kring vilka åtgärder som kan vidtas för att motverka eventuellt missbruk. När detaljregleringen minskar behövs starkare fokus på den kunskap och sakkompetens som arkitekt- och ingenjörsföretagen besitter. Annars riskerar det nya regelverket att leda till ökade kostnader, minskad kvalitet samt fler fel, skador och brister.

Det behöver dock förtydligas att Boverkets minimikrav inte utgör standard för vad som är god byggnadskvalitet eller grunden för en attraktiv och god livsmiljö. Den nivån behöver sättas av de aktörer som har den kunskapen och som har förmågan att se till att det blir en bra helhet. Dagens mer detaljerade regelverk kan i olika delar stå i konflikt med varandra. Fördelen med ett mer öppet regelverk är att avvägningar kan göras mellan olika delar av regelverket för att uppnå bästa möjliga helhet. Detta ökar dock byggherrens ansvar och kravet på att anlita sakkompetens för att göra dessa avvägningar och bedömningar. Risken är annars att den goda ambitionen med det nya regelverket går förlorad med stora samhällskostnader som följd.

Innovationsföretagens synpunkter i korthet

- **Ambitionen är god men risken för missbruk av regelverket är stor.** Innovationsföretagen ställer sig positiv till Boverkets ambitioner och den nya regelmodellen. När det gäller de föreslagna regeltexterna signalerar flera medlemsföretag en stark oro kring otydligheter och olika tolkning som leder till och att ambitionen inte nås.
- **Minskad detaljreglering och strukturella förändringar kräver offentliga investeringar.** Det föreslagna regelverket och förändrat ansvar och roller innebär en stor strukturell förändring i sektorn. Det kommer krävas stora ekonomiska investeringar från det offentliga för att få detta att fungera.
- **Arkitekt- och ingenjörsföretagens mandat behöver stärkas.** Vid projektering har konsulten/projektören i praktiken en rådgivande roll och saknar lagstöd för att fatta beslut i avgörande frågor om bostadskvalitet.
- **Risk för olika tolkningar av regelverk.** Minskad detaljreglering ökar risken för olika tolkningar och bedömningar hos handläggare i kommunerna. Digitala verifieringsmodeller och ett system för tredjepartskontroll kan bidra till att minimera detta och säkra kvaliteten i byggandet.
- **Det finns risk för detaljreglering via standardisering.** Boverket behöver tydligt beskriva att alla lösningar som uppfyller funktionskraven oavsett existerande standarder och branschpraxis ska kunna godkännas.

- **Regelverket måste lämna utrymme för långsiktig användning.** Det saknas ett helhetstänk kring flexibla lösningar, flexibel användning och hur byggandet ska kunna vara en del i en resursmedveten och cirkulär ekonomi.
- **Det krävs tydliga kvalitetskrav vid marktilldelning.** Boverket behöver i sin vägledning förtydliga hur detta ska göras för att undvika en degradering av byggkvalitet.
- **Etablering av en praxis för god bygg- och bostadskvalitet är avgörande.** Ska det nya regelverket underlätta för byggherrar, arkitekt- och ingenjörsföretag så krävs tid och resurser för etablering av normer och praxis som bidrar till god byggnadskvalitet.

Innovationsföretagens synpunkter

Bakgrund

Remissen av nya föreskrifter är en del i Boverkets arbete med att ta fram en ny regelmodell och regeringsuppdraget Möjligheternas byggregler. Den modell som Boverket arbetat fram innebär att reglerna ska formuleras som teknik- och materialneutrala verifierbara funktionskrav.

Den nya strukturen ska bestå av enbart bindande regler och inte längre innehålla allmänna råd eller hänvisningar till standarder. Reglerna ska vara funktionskrav där reglerna anger vilka funktioner en färdig byggnad ska uppfylla i stället för hur byggandet ska utföras. Reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024. Övergångstiden, den tid då de nuvarande reglerna fortfarande kommer att gälla, föreslås vara ett år. De nuvarande reglerna kommer alltså kunna tillämpas fram till och med den 1 juli 2025.

Ambitionen är god men risken för missbruk av regelverket är stor

Innovationsföretagen anser att den föreslagna regelmodellen i huvudsak är bra och de förändringar som implementeringen av denna regelmodell kan, under vissa förutsättningar, bidra till att det skapas utrymme för större frihetsgrader, kloka avväganden och därmed ett större värdeskapande och en bättre funktion. Innovationsföretagen anser att detta bör fungera i situationer där brukare och slutkunder har en stark ställning. Det finns däremot en uppenbar risk för försämrad kvalitet i situationer där brukare och slutkunder har en svag ställning eller där marktilldelning sker i strikt priskonkurrens, utan tydliga kvalitetsambitioner. Flera av medlemsföretagen signalerar en oro för att oseriösa aktörer kommer konkurrera ut seriösa aktörer och att detta långsiktigt kommer att leda till en försämrad kvalitet och försämrad lägstanivå i byggandet.

Det finns en stor förväntan på att Möjligheternas byggregler ska leda till en bättre flexibilitet och skapa utrymme för innovation och nytänkande. Men ska detta lyckas så måste det finnas tydliga krav på byggherrar och beställare att upprätthålla en god bostadskvalitet. Det behövs även ett mandat för arkitekt- och ingenjörsföretag att med sitt kunnande göra helhetsbedömningar och att agera utifrån detta.

Det finns en oro i sektorn att ett öppnare regelverk, även om det införs med goda intentioner, riskerar att missbrukas av oseriösa aktörer för kortsiktig vinning och

leda till ökade kostnader för samhället, försämrade byggnadskvalitet och sämre livsmiljöer som följd.

I grunden är en tydligare rollfördelning mellan staten och samhällsbyggnadssektorn bra. Förändringen som det nya regelverket innebär är stor och utmanande. Det kommer att krävas förändringar hos byggherrar och kommuner, bygglovshandläggare och upphandlingsprocesser med ett mycket tydligare fokus på kvalitet, för att lyckas med denna strukturella förändring.

Minskad detaljreglering och strukturella förändringar kräver offentliga investeringar

Nya och mer öppna regelverk med tydliga funktionskrav är utmanande för en sektor som under lång tid har arbetat under detaljutformade regelverk där allmänna råd i sin tillämpning har fungerat som kravställande. Det kommer att krävas stora investeringar i tid och pengar från regeringen och Boverket, men även näringslivet, i att sprida kunskap, förändra roller samt utveckla standarder och metodik för att uppnå syftet med Möjligheternas byggregler. Gemensamma investeringar krävs i de strukturer för samverkan som redan är på plats för att skapa trygghet och engagemang kring den ambition Boverket har och de möjligheter det nya regelverket är tänkt att skapa. Här vill Innovationsföretagen betona att sektorn består av tusentals, ofta små, aktörer som behöver utbildas. Nya samverkansformer behöver komma på plats. Nya metoder och arbetssätt behöver utvecklas och spridas för att effekten av förändringarna ska uppnås. Regeringen behöver avsätta resurser till Boverket och berörda samverkansaktörer för detta uppdrag.

Arkitekt- och ingenjörsföretagens mandat behöver stärkas

Vid projektering har konsulten/projektören i praktiken en rådgivande roll och saknar lagstöd för att fatta beslut i avgörande frågor om bostadskvalitet. Detta ansvar ligger på byggherren. Med ett öppnare regelverk som inte definierar hur en lösning ska utformas krävs det en tydlighet kring projektörens roll. De aktörer, arkitekt- och ingenjörsföretag som projekterar hur en byggnad ska utformas, behöver en tydlig roll och ett mandat som sträcker sig längre. Både i förhållande till beställare/byggherrar och till kommunens handläggare.

Det behöver ställas krav på byggherren att inhämta sakkompetens. Med rätt organisation och sakkunnande ska hanteringen och handläggningen i kommunen underlättas. Boverket behöver utreda hur ett bemyndigande kan ske som kan värna god byggnadskvalitet, samhällsintressen och allmänintresset.

Risk för olika tolkning av regelverk

Det finns en risk att tolkningar och bedömningar blir olika beroende på vilken handläggare och i vilken kommun ett projekt genomförs. Det är därför av mycket stor vikt att vägledningen utformas på ett sådant sätt att den myndighetsprövning som görs i varje enskilt fall inte leder till helt olika bedömningar. Regeringen bör ge Boverket i uppdrag att utreda hur en utvecklad kontroll och verifieringsprocess ska kunna implementeras. Digitala verifieringsmodeller och ett system för tredjepartskontroll kan bidra till att minimera detta och säkra kvalitet i byggandet.

Boverkets förslag att byggherren ska avgöra om det är en mindre avvikelse och ta ansvar för att åtgärden uppfyller kraven skapar en ökad otydlighet och riskerar att leda till ökade kostnader. Det finns ett behov av att kunna få ett förhandsbesked och veta att det gäller.

Det finns risk för detaljreglering via standardisering

Innovationsföretagen ser en uppenbar risk att standardisering kan leda till ökad detaljreglering i annan form. Framför allt är detta en utmaning då den formella standardiseringen är intressentstyrd, riskerar att värna särintressen, har bristande transparens och i vissa fall bristande konsekvensanalyser. Boverket behöver tydligt beskriva att alla lösningar som uppfyller funktionskraven oavsett existerande standarder och branschpraxis ska kunna godkännas. När verifieringsmetoder och lösningar är beprövade och mogna för formell standardisering ställs höga krav på bred representation i tekniska kommittéer och att finansiella medel finns tillgängligt för att köpa in sakkunnig expertkompetens. Detta för att minimera risken för att standarder utformas konkurrenshämmande, säkra en god oberoende representation, värna allmänintressen samt skapa förutsättningar för att genomföra genomgripande konsekvensanalyser kring standarders påverkan på kostnad och funktion för helheten.

Regelverket måste lämna utrymme för långsiktig användning

De föreslagna regelförändringarna saknar ett helhetstänk kring flexibla lösningar, flexibel användning och hur byggandet ska kunna vara en del i en resursmedveten och cirkulär ekonomi. Dels måste det som byggs idag vara hållbart över tid vilket ställer krav på flexibilitet och förändrad användning av byggandet. Dels måste förutsättningar skapas för att kunna återbruka när större ombyggnationer och förändringar behöver ske.

Regelverket måste lämna utrymme och underlätta för återanvändning och uppgradering av det redan byggda. Framför allt för att kunna undvika rivning. Så länge en funktion uppfylls behöver det inte ställas lika krav som vid nybyggnation. Detsamma gäller vid ändrad användning som också behöver underlättas. Detta syfte måste tydliggöras i Boverkets vägledningar för att undvika olika tolkning hos olika handläggare.

Det krävs tydliga kvalitetskrav vid marktilldelning

Innovationsföretagen vill betona att kommunerna behöver förtydliga kvalitetskrav vid byggande och att ställa krav på sakkompetens i byggherrens organisation vid marktilldelning. Boverkets minimikrav inte utgör standard för vad som är god byggnadskvalitet eller grunden för en attraktiv och god livsmiljö. Boverket behöver i sin vägledning förtydliga hur detta ska göras för att undvika en degradering av byggkvalitet.

Etablering av en praxis för god bygg- och bostadskvalitet är avgörande

Ska det nya regelverket underlätta för byggherrar, arkitekt- och ingenjörsföretag så krävs tid och resurser för etablering av normer och praxis. Det innefattar att i samverkan specificera tydliga detaljkrav till utförarleden för att uppnå god byggnadskvalitet. Detta kan långsiktigt få positiv effekt och praxis kan etableras som beskriver kravet på god byggnadskvalitet som kan användas vid upphandling och marktilldelning. Men det kommer att ta lång tid att få detta etablerat på marknaden. Samtidigt måste kommunernas handläggare i god dialog visa stort förtroende för arkitekt- och ingenjörsföretagens erfarenhet och kunnande.

Avslutande kommentarer

Innovationsföretagen vill förtydliga att de regelverksförändringar som sker kommer i förlängningen innebära stora strukturella förändringar i samhällsbyggnadssektorn. Ambitionen med att öka produktivets- och innovationstakten i sektorn är god. Det finns en risk att ett friare och mer funktionsinriktat regelverk kan missbrukas. Den oron delas av många av Innovationsföretagens medlemmar. Byggherren har idag det yttersta ansvaret att värna byggkvalitet och att vara tydlig i sin kravställning. När det offentliga tar ett steg tillbaka i att detaljreglera så måste byggherren kliva in och fylla den luckan. I praktiken innebär det att sakkunnig kompetens, det vill säga arkitekt- och ingenjörsföretagen, kommer att genomföra detta arbete på uppdrag av byggherren. Arkitekt- och ingenjörsföretag har, i och med detta, en naturlig roll att upprätthålla god kvalitet i den byggda miljön. Men för att det ska fungera i praktiken krävs ett tydligt mandat att göra svåra avvägningar, bedöma helheten och föreslå godtagbara lösningar som därmed också accepteras i den kommunala handläggningen.

Den finns en långsiktig gemensam ambition att förändringarna ska leda till ökat kunnande och skapa förutsättningar för ökad kvalitet, långsiktighet och bättre produktivitet i sektorn. Det krävs en tydlighet kring ökat ansvar för byggherren samt krav på närmare samverkan mellan byggherrar, arkitekt- och ingenjörsföretag. Detta behöver i sin tur resultera i en förenklad handlägningsprocess och underlätta dialogen med bygglovshandläggare.

Det kommer att krävas en ökad respekt och förståelse för yrkeskunnandet hos de aktörer, planerare, arkitekter och ingenjörer som i tidigt skede ska ta fram underlagen för projektens genomförande. Ett yrkeskunnande som ska underlätta kommunernas hantering, värna en god byggkvalitet samt ligga till grund för byggnadsnämnders godkännande och projektens genomförande.

Innovationsföretagen står självfallet till förfogande för förtydliganden och fortsatt dialog.

23 augusti 2023

INNOVATIONSFÖRETAGEN

Anders Persson
Näringspolitisk chef